

STEF
BENLİSOY

Etnik, cinsel ve sınıfsal olarak bu öçekte bölünmüş bir dünyada iklim krizi gibi bir soruna mevcut siyasal liderliklerin ve sermaye temsilcilerinin küresel adalet ve eşitlik ilkeleri çerçevesinde bir çözüm bulmalarını beklemek, hayal gibi gözüküyor...

İklim değişikliğiyle mücadelede Kyoto Protokolü sonrası sürecin belirleneceği 15. Taraflar Konferansı, namı diğer Kopenhag zirvesine sayılı gün kala kartlar açılmaya, ağızlardaki baklalar çıkarılmaya başlandı. Kendisinden niyese çok şey beklenen Barack Obama, ABD'nin 2020 yılında emisyonlarını 2005 düzeyinden yüzde 17 oranında azaltma vaadinde bulundu. Bu, Kyoto çerçevesinde kerteriz noktası olarak alınan 1990 seviyesindeki emisyonlar düşürüldüğünde sadece ve sadece yüzde 4'lük bir azalma anlamına geliyor. Obama'nın zirvenin kapanışına katılmayıp sadece açılış günlerinde Kopenhag'a "uğraması" da bu iddiasızlığın bir göstergesi. Çin ise geçtiğimiz günlerde 2020'ye kadar ekonomisinin karbon yoğunluğunu yüzde 40-45 oranında azaltacağını açıkladı açıklamasına ama bu sadece bir verimlilik artırma vaadi. Yani Çin'in emisyonları azalmayacak aksine artmaya devam edecek. Avrupa Birliği ise görünürdeki daha radikal emisyon indirimi hedeflerini (2020'de 1990'daki seviyenin yüzde 20 gerisi), büyük oranda, soruna kalıcı çözüm getirmekten uzak olmakla ve Güney toplumlarını sömürmekle itham edilen "denkleştirme" mekanizmalarına yaslanarak sağlamayı tasarlıyor.

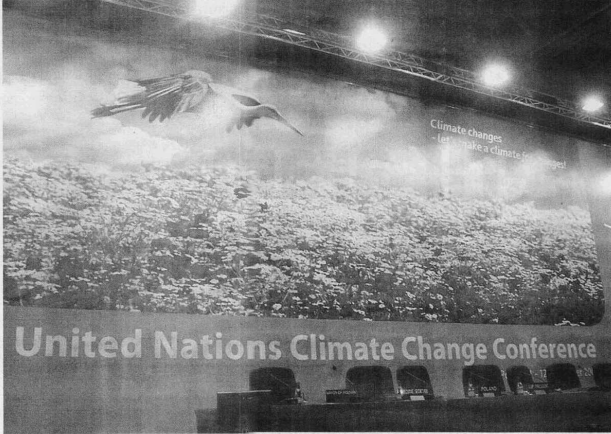
Görünen o ki, başta ABD olmak üzere Kuzey ülkeleri, Çin ve Hindistan tarafından ciddi kısıntılar yapılması gerektiğini, Çin de kuzey ülkelerinin öncelikle taşın altına elini sokmaları gerektiğini vurgulayarak zirveden bağlayıcı bir kararın çıkmasını engelleyecekler. Öte yandan, iklim krizinin çözümüne ilişkin egemen piyasacı anlayış çerçevesinde karbon piyasasının yaratılması ve pekiştirilmesi ya da ormanlara karbon deposu olarak bir fiyat biçilmesi (REDD) gibi "gerçekçi ve uygulanabilir" öneriler de gündemin ana maddesini oluşturacak.

Evet, on yıllar süren "savaş" nihayet sona erdi; artık neredeyse aklı başında kimse küresel iklim değişimi olgusunun gerçekliğinden ya da "insan etkinlikleri"nin iklim krizine sebep olduğundan şüphe duymuyor. Son günlerde İngiltere'deki Hadley iklim araştırma biriminin bilgisayarlarındaki mailerin bir "hacker" tarafından ortaya çıkarılmasıyla gündeme gelen "iklimgate" skandalı birkaç yıl önce yaşansa da neler olurdu tahmin etmek güç ama bugün iklim değişiminin gerçekliği noktasında en ufak bir şüpheye yol açmıyor. Yine de iklim değişimi gerçeğinin öğrenilmesini engellemek için çokuluslu şirketlerin ve hükümetlerin harcadıkları onca çaba ve paranın insanlığa en azından yirmi yıl kaybettirdiğini unutmamak gerek. Üstelik bu kayıp yılların telafi edilip edilemeyeceği de bir soru işareti.

Hali hazırdaki bilanço oldukça karamsar: Araştırmalar sera gazı salımdaki son on yılların artış eğilimleri dikkate alındığında yeryüzü ortalama sıcaklığında 4 derecelik bir yükselişin 2060-2070 yılları arasında gerçekleşebileceğine işaret ediyor. Bu sonuçlar, 2007 yılındaki Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin öngördüğü ve 21. yüzyılın sonunda yeryüzü ortalama sıcaklığında 1.8 ile 4 derece arasında bir yükselişi işaret eden değerlendirmelerden çok daha karamsar bir tablo ortaya çıkarıyor. Zira neredeyse bir ömür süresi içerisinde yeryüzü iklim sisteminde meydana gelecek bu devasa değişiklik, muhtemelen kutuplarda 15 ya da Afrika'da 10 derecelik bir yükseliş olarak hissedilecek.

Evet, bugün kimse iklim değişimi olgusunu inkâr edemiyor. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı Topbaş bile onlarca insanın hayatına mal olan son sel felaketinin faturasının üzerine kalmasını-

Kopenhag Zirvesi: Umutlu olmak için neden var mı?

dan korkmuş olacak ki ekolojik krizden, iklim değişiminden ve insanın doğaya verdiği zarardan dem vurmaya tercih etmişti hatırlarsanız. Nasıl Avrupa'da Brüksel teknokrasisinin AB siyasetleri ulusal politikacılar açısından bir "günah keçisi" işlevi görüyorsa iklim değişimi de giderek yönetenler açısından kendi başarısızlıkları için bir mazeret işlevi görmeye başlıyor.

KOPENHAG'DA ŞİRKET KUŞATMASI

Öte yandan yıllarca iklim değişimi olgusunun kamuoyuna yansımaları engellemek için olağanüstü çaba harcayan şirketler bugün iklim değişimine karşı mücadelenin ön safında yer aldıklarını göstermek için adeta birbirleriyle yarışıyorlar. Bir yandan ne kadar duyuları ve yeşil olduklarına ilişkin halkla ilişkiler kampanyaları yürütürken öte yandan iklim değişimini yeni bir "fırsat" olarak değerlendiriyorlar. Tam da bu yüzden Kopenhag sürecini tam manasıyla kuşatmış durumdayız ve buradan çıkacak kararların bu yeni "iklim piyasası" fırsatının önünü açacak şekilde, kirlenme hakkının alınıp-satılabilirliği karbon piyasasının Kyoto sonrası sürecin temel mekanizmalarından biri olması için çaba sarf ediyorlar. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı'nda dünya liderlerini konuyla ilgili "güçlü, etkili ve tarafsız uluslararası bir iklim çerçevesi oluşturmaya" çağıran, "İklim Değişikliğine Karşı Kopenhag Bildirisi"ni imzalayan ilk şirketlerden birisinin küresel güneşin su kaynaklarını hayratça tüketmekle meşhur Coca Cola'nın olması, sahnelenen oyunu tüm açıklığıyla gözler önüne seriyor.

İklim değişiminin varlığı veya kaynağına ilişkin tartışmanın büyük ölçüde nihayete ermesi, aslında uzun bir süredir devam emekte olan asıl tartışmayı ortaya çıkarıyor. İklim değişiminin önu nasıl alınabilir ya da giderek istikrarlaşacak olan yeryüzü iklim sisteminin kaynaklanacak devasa sorunlar nasıl aşılabilir? İşte tam da bu nokta, yeryüzünde egemen olan siyasal havanın vereceği kararla açığa kavuşacak. Bu kararın niteliği de her şeyden önce "siyasal" olacak.

Kopenhag zirvesi öncesinde, kendisini siyasi liderlikleri "cesur" kararlar almaları için teşvik etmeye yönelik kamuoyu desteği sağlamakla sınırlayan bir iklim hareketinin oldukça "geri" bir noktada bulunduğunu söylemek gerek. Sorun Obama, Brown hatta Erdoğan'ın "biz" yeterince desteklemiyoruz diye enerji, kömür, otomotiv şirketleri loblilerinin etkisinde kaldıkları şeklinde konulursa en hafifinden kendimizi aldatmış olmaz mıyız? Geride bıraktığımız yıllar, sorunlu çözümünü siyasal elitlere ve sermayeye bırakmanın ölümcül bir hata olduğunu, insanlığı giderek daha fazla çözümden uzaklaştırdığını göstermedi mi? Kyoto Protokolü sürecinin bilançosu ve tüm uyarılara rağmen hızla artan emisyon oranları bu gerçeği tüm çıplaklığıyla göstermeye yetiyor. Evet, iklim hareketi tüm toplumsal muhalefet hareketleri gibi mevcut siyasi liderliklere belli taleplerini uygulamak için baskı yapmalı ama iklim değişimi gibi devasa bir tehlike karşısında umutları Obama'ya ya da Erdoğan'a bağlamak, onların elini güçlendirmek için kamuoyunu hazırlamak, mezarlıkta islik çalmayı andırıyor.

Kopenhag zirvesi, tüm yetkililerin de ifade ettiği gibi, en iyi ihtimalle "mütevazı" sonuçların alınacağı ya da daha doğru bir ifadeyle geçtiğimiz yirmi yıl olduğu gibi "trenin sallanmaya devam edeceği" bir şekilde sonuçlanacak gibi gözüküyor. Etnik, cinsel ve sınıfsal olarak bu öçekte bölünmüş bir dünyada iklim krizi gibi bir soruna mevcut siyasal liderliklerin ve sermaye temsilcilerinin küresel adalet ve eşitlik ilkeleri

çerçevesinde bir çözüm bulmalarını beklemek, hali hazırdaki toplumsal ve sınıfsal güç dengelerinde hatırı sayılır bir değişim olmazsa, hayal gibi gözüküyor.

İKLİM ADALETİ HAREKETİ

Peki, hal böyleyse ne yapmak gerekiyor. Ellerimizi kollarımızı kavuşturup felaketin gelmesini mi beklemek gerekiyor? Elbette hayır. Yapmamız gereken tüm gücümüzle daha da geç olmadan iklim değişiminin etkilerini sınırlamak ve sonuçlarının olabildiğince eşit bir şekilde paylaşılmasını sağlamak için küresel bir iklim adaleti hareketi yaratmak. Hali hazırdaki dünyanın birçok köşesinde bu hareket güçlü bir şekilde ortaya çıkıyor. Yeni kömür santrallerinin yapılmasına ve mevcutlarının işlemlerine karşı hızla yayılan blokaj eylemleri yapan aktivistlerden endüstriyel tarımın küresel ısınmaya yol açtığını, küçük çiftçi tarımına "dünyayı soğuttuğunu" dile getiren Via Campesina'ya ya da yerli toplumların petrol ve maden şirketlerine karşı mücadelelerine kadar gittikçe yaygınlaşan bir dizi hareket, ölümlüdeki dönemde iklim adaleti hareketinin büyük bir gelişime kaydedeceğinin göstergesi.

İklim değişimini ve yaratacağı sonuçların tartışılmasını temel olarak bilimsel, teknolojik ve dolayısıyla asıl olarak siyaset dışı bir tartışma çerçevesinde tutmak, meseleyi mevcut egemen küresel yönetim sistemleri, yani hükümet ve çokuluslu şirketler ikna etmeye yönelik STK lobicileri çerçevesine sıkıştırarak. İklim adaleti hareketinin sermaye ve bürokrasilerden bağımsız olmasına özen göstermek gerekiyor. Bu hareketi yaratırken güncel ve aktüel taleplerle radikal toplumsal dönüşüm hedeflerimiz arasında bir köprü kurulmasını sağlayacak "geçişler" bir mantığa sahip olmak elzem. Ancak böylesi bir anlayış bu iki momentin birliğini sağlayabilir.

Kopenhag zirvesi de daha şimdiden "başarısızlığı" tescillenmiş "yukarıdakilerin" zirvesinden ziyade "aşağıdakilerin" iklim krizi karşısında küresel eşitlik ve adalet ilkeleri çerçevesinde bir hareket yaratmasına ivme katarsa "tarihi" sıfatını haiz olacak. Bu sürecin en önemli parçalarından biri resmi zirveye alternatif bir forum olarak hazırlanan İklim Forumu og (www.klimaforumog.dk). İklim Forumu og da özellikle küresel güneyden hareketlerin seslerini duymalarına zemin hazırlanacak. Yine çok sayıda grup ve bireyin bir araya gelmesiyle oluşan ve iklim forumu ile aynı politik platformu paylaşan İklim Adalet Hareketi (Climate Justice Action) çerçevesinde mevcut egemen piyasacı "çözüm" önerilerinin yetersizliği ve çıkışsızlığı vurgulanarak aşağıdakilerin çözüm önerileri tartışılacak ve ortaklaştırılacak.

İklim krizine karşı egemenlerin öne sürdüğüleri tarımsal yakıtlar, nükleer enerji ya da "karbon tutma ve depolama" ile "temiz kömür" gibi sözde çözümlerin yanlışlığı ortaya koyacak, sorunun faturasını asıl olarak yoksullara çıkaran yeşil neo Maltusculuk gibi eğilimlerin çıkışsızlığını vurgulayacak, karbon borsası gibi soludüğümüz havanın metalaşmasına neden olarak iklim krizinden dahi kaç elde etmeye çalışan piyasası ekskenli yaklaşımlar karşısında karbon emisyonlarının bağlayıcı biçimde hızla 2020 yılına kadar %40 ve 2050 yılında %90 oranlarında azaltılmasını savunacak, enerji ve ulaşımdaya yenilenebilir enerjiye ve toplumsallaştırmaya dayalı bir devrimi hedefleyecek, toprak, hava ve suyun piyasalaşmasına direnecek, Kuzey-Güney adaletsizliğine karşı zengin Kuzeyin Güneye olan ekolojik ve toplumsal borcunun ödemesini talep edecek ve yerel üretim yerel tüketmeyi savunarak tarımın şirketleşmesine karşı duracak bir hareketin inşasına omuz vermek gerekiyor.

İşte Kopenhag zirvesi, "yukarıdaki" pazarlığın iklim değişimine ilişkin iyimser ama geçersiz beklentiden ziyade küresel iklim adaleti hareketinin gelişiminde bir milat oluşturacağı için önemli. Bundan tam on yıl önce Seattle'da gerçekleşen protesto gösterileri nasıl sonraki yılların küresel muhalefetine temel eğilimlerinin belirlenmesinde simgesi bir tarih oluşturmuşsa Kopenhag'ın da böylesi bir milat oluşturacağından şüphe etmemek gerekiyor. Zirve vesilesiyle o günlerde dünyanın birçok yerinde sokağa çıkacak insanlar, küresel siyaset esnafının ve çokuluslu şirketlerin halkla ilişkiler kampanyalarıyla hesaplaşabildikleri ölüde bağımsız bir iklim hareketinin temelleri sağlam bir şekilde atılabilecek. Ancak böylesi bir hareketin gelişimi, eşliğine geldiğimiz uçuruma yuvarlanmaktan bizleri alıkoyabilme ümidini barındırıyor.